ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 24.2.2021
COM(2021) 97 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ενισχυμένη εποπτεία - επικαιροποίηση - Ελλάδα, Φεβρουάριος 2021

{SWD(2021) 43 final}

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Οι οικονομικές εξελίξεις και πολιτικές στην Ελλάδα παρακολουθούνται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής και στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 472/2013 ([1]). Με την εφαρμογή της ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα([2]) αναγνωρίζεται το γεγονός ότι η Ελλάδα χρειάζεται να συνεχίσει να εφαρμόζει μέτρα για την αντιμετώπιση πηγών ή πιθανών πηγών οικονομικών και χρηματοοικονομικών δυσκολιών, εφαρμόζοντας παράλληλα διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη ισχυρής και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Η ενισχυμένη εποπτεία παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την παρακολούθηση των οικονομικών εξελίξεων και τη συνέχιση της εφαρμογής πολιτικών που απαιτούνται για τη διασφάλιση βιώσιμης οικονομικής ανάκαμψης. Επιτρέπει την τακτική αξιολόγηση των πρόσφατων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών εξελίξεων στην Ελλάδα, καθώς και την παρακολούθηση των όρων χρηματοδότησης του δημόσιου χρέους και επικαιροποιήσεις της ανάλυσης της βιωσιμότητας του χρέους. Η ενισχυμένη εποπτεία αποτελεί επίσης το πλαίσιο για την αξιολόγηση της γενικής δέσμευσης που ανέλαβε η Ελλάδα έναντι της Ευρωομάδας, που συνεδρίασε στις 22 Ιουνίου 2018, να συνεχίσει και να ολοκληρώσει τις μεταρρυθμίσεις που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, καθώς και να εξασφαλίσει ότι διασφαλίζονται οι στόχοι των σημαντικών μεταρρυθμίσεων που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων χρηματοδοτικής συνδρομής. Στο πλαίσιο αυτό, με την ενισχυμένη εποπτεία παρακολουθείται η υλοποίηση των ειδικών δεσμεύσεων για την ολοκλήρωση των βασικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που ξεκίνησαν στο πλαίσιο του προγράμματος σε έξι κύριους τομείς με συμφωνηθείσες προθεσμίες έως τα μέσα του 2022, και συγκεκριμένα: i) δημοσιονομικές και δημοσιονομικές-διαρθρωτικές πολιτικές, ii) κοινωνική πρόνοια, iii) χρηματοπιστωτική σταθερότητα, iv) αγορές εργασίας και προϊόντων, v) Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας και ιδιωτικοποιήσεις, και vi) εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης ([3]).

Η παρούσα έκθεση είναι η ένατη έκθεση ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα. Η έκθεση βασίζεται στα πορίσματα αποστολής που πραγματοποιήθηκε εξ αποστάσεως στις 26-27 Ιανουαρίου 2021 και σε τακτικό διάλογο με τις αρχές. Η αποστολή πραγματοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα([4])· το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμμετείχε στο πλαίσιο του κύκλου μεταπρογραμματικής παρακολούθησης, ενώ ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας συμμετείχε στο πλαίσιο του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης και σύμφωνα με το μνημόνιο συνεννόησης, της 27ης Απριλίου 2018, για τις σχέσεις εργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του

([1]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 472/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2013, για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οποία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα, ΕΕ L 140 της 27.5.2013, σ. 1.

([2]) Εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2021/998 της Επιτροπής, της 17ης Φεβρουαρίου 2021, σχετικά με την παράταση της ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf

([4]) Μέλη του προσωπικού της ΕΚΤ συμμετείχαν στην αποστολή ελέγχου σύμφωνα με τις αρμοδιότητες της ΕΚΤ και, ως εκ τούτου, παρείχαν εμπειρογνωσία σχετικά με τις πολιτικές για τον χρηματοπιστωτικό τομέα και μακροοικονομικώς κρίσιμα ζητήματα, όπως τους ονομαστικούς δημοσιονομικούς στόχους και τις ανάγκες βιωσιμότητας και χρηματοδότησης. Της αποστολής ελέγχου προηγήθηκε τεχνική αποστολή, που πραγματοποιήθηκε επίσης εξ αποστάσεως, από τις 13 έως τις 20 Ιανουαρίου 2021.

Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας. Στην παρούσα έκθεση αξιολογείται η υλοποίηση των δεσμεύσεων της Ελλάδας έναντι της Ευρωομάδας όσον αφορά την ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων έως τα τέλη του 2020. Η παρούσα έκθεση δεν συνδέεται με την εκταμίευση στο πλαίσιο μέτρων για την ελάφρυνση του χρέους που εξαρτώνται από την εφαρμογή μέτρων πολιτικής, η οποία —σύμφωνα με το συμφωνηθέν διετές χρονοδιάγραμμα— θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί βάσει της δέκατης έκθεσης, η οποία αναμένεται να δημοσιευθεί τον Μάιο.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η έκθεση εκπονήθηκε στο πλαίσιο του δεύτερου κύματος της πανδημίας, το οποίο οδήγησε σε γενική αυστηροποίηση των περιοριστικών μέτρων πριν από το τέλος του 2020 και, πιο πρόσφατα, στο κλείσιμο σχολείων και επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου και σε περιορισμούς των μετακινήσεων των ατόμων σε ορισμένες περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της Αθήνας. Η ελληνική οικονομία αναμένεται να συρρικνωθεί κατά 10 % το 2020 σε σύγκριση με το 2019, ενώ προβλέπεται μερική μόνο ανάκαμψη για το τρέχον έτος. Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην τουριστική περίοδο το 2020 επηρέασαν αρνητικά την Ελλάδα, λόγω της βαρύνουσας σημασίας του τουριστικού τομέα για την οικονομία. Η κυβέρνηση συνέχισε να προσαρμόζει τα υφιστάμενα φορολογικά μέτρα για τη στήριξη των ανέργων και των μισθωτών, των οποίων οι συμβάσεις έχουν ανασταλεί, παρέτεινε τα μέτρα στήριξης για τις επιχειρήσεις και θέσπισε νέα στοχευμένα μέτρα για την προστασία των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Μέχρι στιγμής, τα μέτρα για την προστασία της απασχόλησης, τα οποία υποστηρίζονται από την ΕΕ, ιδίως μέσω του νέου χρηματοδοτικού μέσου προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, φαίνεται ότι υπήρξαν αποτελεσματικά, ενώ το ποσοστό ανεργίας έχει παραμείνει σε γενικές γραμμές σταθερό παρά τη σημαντική οικονομική συρρίκνωση. Παρά ταύτα, ο αριθμός των ατόμων που δεν εργάζονται αυξάνεται, διότι η πρόσληψη νέων εργαζομένων παραμένει υποτονική. Οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι έχουν επωφεληθεί από μέτρα δημόσιας στήριξης· ωστόσο, το πλήρες μέγεθος της πρόκλησης που αντιμετωπίζει ο εταιρικός — και ο χρηματοπιστωτικός — τομέας αναμένεται να καταστεί εμφανές μόνο σε μεταγενέστερο στάδιο με τη σταδιακή κατάργηση των μέτρων στήριξης, όπως συνέβη και σε άλλα κράτη μέλη. Το πρόβλημα αυτό θα πρέπει να αντιμετωπιστεί προσεκτικά ώστε να αποφευχθούν τα φαινόμενα «κατακρήμνισης».

Παρά τις δυσμενείς συνθήκες, οι αρχές σημείωσαν ικανοποιητική πρόοδο σε ορισμένους τομείς, όπως η εκπαίδευση, η διαχείριση των κρατικών περιουσιακών στοιχείων, τα έργα ιδιωτικοποίησης και η ενεργειακή πολιτική. Ειδικότερα:

- **Κατά τους τελευταίους τρεις μήνες εγκρίθηκαν δύο φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης.** Τον Δεκέμβριο του 2020 εγκρίθηκε μεταρρύθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με στόχο τη βελτίωση της ελκυστικότητας αυτής της εναλλακτικής επιλογής και την καλύτερη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ο νόμος του Φεβρουαρίου 2021 για την τριτοβάθμια εκπαίδευση αποσκοπεί, με τη σειρά του, στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας των πανεπιστημίων και στη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Επιπλέον, έχουν δρομολογηθεί εσωτερικές και εξωτερικές αξιολογήσεις των σχολών.

- **Η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας** ολοκλήρωσε την επανεξέταση των διοικητικών συμβουλίων όλων των κρατικών επιχειρήσεων· επρόκειτο για

ανειλημμένη δέσμευση. Η υλοποίηση του στρατηγικού σχεδίου της Εταιρείας συνεχίστηκε σύμφωνα με τον προγραμματισμό, ενώ οι αρχές ολοκλήρωσαν την κατάρτιση των επικαιροποιημένων υπουργικών κατευθυντήριων γραμμών για την Εταιρεία.

- Πρόοδος σημειώθηκε όσον αφορά τους **διαγωνισμούς ιδιωτικοποίησης** με την επιτυχή ολοκλήρωση της συναλλαγής για τη Μαρίνα Αλίμου στις 31 Δεκεμβρίου 2020, με καλές προοπτικές για την ολοκλήρωση του έργου του Ελληνικού κατά τους προσεχείς μήνες, καθώς και με την επίτευξη της από μακρού αναμενόμενης προόδου όσον αφορά τις απαιτούμενες ενέργειες που εκκρεμούν για την παραχώρηση της Εγνατίας· και στις τρεις περιπτώσεις πρόκειται για ανειλημμένες δεσμεύσεις.

- **Στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής**, οι αρχές δρομολόγησαν τη δοκιμή αγοράς με στόχο την περάτωση, κατά τους προσεχείς μήνες, της μακροχρόνιας αντιμονοπωλιακής διαδικασίας κατά της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού, η οποία αποτελεί ανειλημμένη δέσμευση.

Οι μεταρρυθμίσεις συνεχίστηκαν και σε άλλους σημαντικούς τομείς. Οι μεταρρυθμίσεις στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, συμπεριλαμβανομένου του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων, ανέκτησαν την απαραίτητη δυναμική μέσω της προόδου που σημειώθηκε στον τομέα των διοικητικών, οικονομικών και λειτουργικών ταξινομήσεων του προϋπολογισμού. Θα απαιτηθεί στενή παρακολούθηση, προϋπόθεση άκρως σημαντική για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών πληρωμών. Η νομοθεσία για τη μεταρρύθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της φορολογικής διοίκησης εγκρίθηκε, και η μεταρρύθμιση προχωρεί ικανοποιητικά, αναμένεται δε να έχει ολοκληρωθεί μέχρι την επόμενη επανεξέταση. Οι μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης προχωρούν επίσης όπως είχε προγραμματιστεί, περιλαμβάνουν δε και τη θέσπιση νέας νομοθεσίας για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη πρόσληψη δημοσίων υπαλλήλων.

Ωστόσο, επιβράδυνση του συνολικού ρυθμού εφαρμογής παρατηρείται σε ορισμένους τομείς, κυρίως λόγω της πανδημίας, έχει δε καθυστερήσει η εφαρμογή των μέτρων για την υλοποίηση ορισμένων δεσμεύσεων. Εκτός από τις συνεχιζόμενες δυσκολίες που δημιουργεί η πανδημία, οι αρχές υπέδειξαν επίσης ως αιτία κάποιων καθυστερήσεων την αναδιάταξη ορισμένων βασικών θέσεων της διοίκησης στις αρχές του τρέχοντος έτους, καθώς και τον αυξημένο φόρτο εργασίας λόγω της κατάρτισης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, γεγονός που αναγνωρίζεται δεόντως. Συμφωνήθηκε η εκπόνηση σειράς λεπτομερών ειδικών χαρτών πορείας με σκοπό την προετοιμασία του εδάφους για την επίτευξη αποφασιστικής προόδου έως την κατάρτιση της δέκατης έκθεσης τον Μάιο. Πρόκειται για τη συνέχιση των μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, την πλήρη εφαρμογή της μεταρρύθμισης του ανθρώπινου δυναμικού της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, την έναρξη λειτουργίας του μηχανισμού προετοιμασίας έργων και της δεξαμενής στρατηγικών έργων για σημαντικές επενδύσεις, την πρόληψη της δημιουργίας νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών και τη μείωση του υφιστάμενου αποθέματος μετά τις καθυστερήσεις που παρατηρήθηκαν, μεταξύ άλλων μέσω της ενίσχυσης της διευθύνουσας επιτροπής για την εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων οφειλών και της απλούστευσης του νομοθετικού πλαισίου για τη διεξαγωγή των φορολογικών διαδικασιών, την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης της περαιτέρω απλούστευσης της αδειοδότησης για επενδύσεις στους συμφωνηθέντες τομείς και την έγκριση του εκσυγχρονισμένου Κώδικα Εργατικού Δικαίου. Επιπλέον, οι αρχές δεσμεύτηκαν να λάβουν ορισμένα συγκεκριμένα μέτρα στους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης, της καταπολέμησης της διαφθοράς, της μεταρρύθμισης της

δημόσιας διοίκησης και της εφαρμογής του λογιστικού σχεδίου. Η μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της στο πλαίσιο της συνολικής στρατηγικής ανάκαμψης, πρέπει να δρομολογηθεί εκ νέου, δεδομένου ότι οι μεταρρυθμίσεις που συνδέονται με την αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος συμβάλλουν στη διασφάλιση της ταχείας υλοποίησης των επενδύσεων, μεταξύ άλλων και από τον ιδιωτικό τομέα.

Έχει επίσης καθυστερήσει η εφαρμογή ορισμένων βασικών μεταρρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα· συμφωνήθηκε, ωστόσο, ένα φιλόδοξο χρονοδιάγραμμα για την επόμενη επανεξέταση. Η έναρξη ισχύος του κώδικα αφερεγγυότητας αναβλήθηκε εν μέρει στο τέλος του προηγούμενου έτους, με πρόβλεψη έναρξη ισχύος ορισμένων στοιχείων την 1η Μαρτίου, ενώ άλλα αναβλήθηκαν για την 1η Ιουνίου 2021. Ο εν λόγω κώδικας συνιστά σημαντική μεταρρύθμιση του πλαισίου αφερεγγυότητας, αλλά απαιτεί ουσιαστικές εργασίες εφαρμογής που σχετίζονται με τη λεπτομερή εξειδίκευσή του, καθώς και με τη δημιουργία πλατφόρμας ΤΠ διασυνδεδεμένης με τις αντίστοιχες πλατφόρμες των τραπεζών. Η εφαρμογή άλλων συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων συνεχίζεται, αλλά με ρυθμό βραδύτερο εκείνου που είχε προηγουμένως συμφωνηθεί, θα απαιτήσει δε στενή παρακολούθηση, ιδίως όσον αφορά την εκκαθάριση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων αφερεγγυότητας των νοικοκυριών (υπάρχει κίνδυνος να μην επιτευχθεί ο στόχος για τα τέλη του 2021) και όσον αφορά την εκκαθάριση των κρατικών εγγυήσεων που έχουν καταπέσει, η οποία καθυστέρησε περαιτέρω το τελευταίο τρίμηνο του 2020 εξαιτίας μεταξύ άλλων και των δυσκολιών στην πρόσληψη νέου προσωπικού εν μέσω των αυστηρότερων περιοριστικών μέτρων. Οι αρχές καταρτίζουν πρόσθετα μέτρα για τη στήριξη του χρηματοπιστωτικού τομέα, ειδικότερα την επέκταση του καθεστώτος προστασίας περιουσιακών στοιχείων («Ηρακλής»), η οποία είναι ευπρόσδεκτη. Στο πλαίσιο της αυστηροποίησης των περιοριστικών μέτρων προς το τέλος του 2020, οι αρχές ανέστειλαν όλα τα μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης σε όλες τις κατηγορίες οφειλετών, συμπεριλαμβανομένης της διεξαγωγής ηλεκτρονικών πλειστηριασμών και των προπαρασκευαστικών ενεργειών τους, οι οποίες μπορεί να διαρκέσουν αρκετούς μήνες. Το εν λόγω γενικευμένο πάγωμα όλων των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης, αν παραταθεί, μπορεί να επηρεάσει στο μέλλον την ταχεία και αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων από τις ελληνικές τράπεζες και τους Έλληνες διαχειριστές. Ως εκ τούτου, οι αρχές καλούνται να υιοθετήσουν εγκαίρως προσωρινές και πιο στοχευμένες λύσεις, προστατεύοντας παράλληλα τα ευάλωτα νοικοκυριά.

Οι αρχές συνεργάζονται στενά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της προετοιμασίας του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Πρόκειται για ευπρόσδεκτο γεγονός δεδομένου ότι τα σημαντικά κονδύλια που δικαιούται να λάβει η Ελλάδα μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, εάν χρησιμοποιηθούν αποδοτικά και κατάλληλα, θα μπορούσαν να στηρίξουν την ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη διττή μετάβαση κατά τα επόμενα έτη. Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ θα θέσει στη διάθεση της Ελλάδας ποσό 30,5 δισ. EUR κατά την περίοδο 2021-2026, εκ των οποίων 17,8 δισ. EUR μέσω επιχορηγήσεων. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις που θα αποτελέσουν μέρος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, αναμένεται να συνεχίσουν και να συμπληρώσουν τις προηγούμενες και τις τρέχουσες μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας ενισχυμένης εποπτείας. Σε συνδυασμό με το πρόσθετο κονδύλιο ύψους 1,7 δισ. EUR στο πλαίσιο του μέσου REACT-EU και τα 2,7 δισ. EUR που έχουν ήδη εκταμιευθεί από το ευρωπαϊκό μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων

ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE), καθώς και κάθε πιθανό πρόσθετο ποσό ([5]), οι εν λόγω σημαντικοί χρηματοδοτικοί πόροι θα συμβάλουν στην άμβλυνση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της πανδημίας και στην παροχή της απαραίτητης στήριξης για μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάκαμψη.

Εν κατακλείδι, η παρούσα έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα έχει σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση ορισμένων μεταρρυθμιστικών δεσμεύσεων, επισημαίνει, ωστόσο, ότι η μεταρρυθμιστική δυναμική έχει επιβραδυνθεί, αναγνωρίζοντας τις δύσκολες συνθήκες που προκλήθηκαν από την πανδημία. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα χαιρετίζουν τη σταθερή, στενή και εποικοδομητική εμπλοκή των αρχών και τη συμφωνία όσον αφορά ορισμένα αναθεωρημένα χρονοδιαγράμματα για κρίσιμες μεταρρυθμίσεις. Οι αρχές ενθαρρύνονται να συνεχίσουν να κινητοποιούν πόρους, με σκοπό να λάβουν όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία για την υλοποίηση των ειδικών δεσμεύσεών τους εγκαίρως για τη δέκατη έκθεση ενισχυμένης εποπτείας, η οποία θα εκδοθεί τον Μάιο, και για τις οποίες προβλέπεται η εκταμίευση της επόμενης δέσμης μέτρων για το χρέος που εξαρτώνται από την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων πολιτικής.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Η πανδημία του κορονοϊού εξακολουθεί να έχει ισχυρό αρνητικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία. Η οικονομία μεγεθύνθηκε κατά 2,3 % σε τριμηνιαία βάση κατά το τρίτο τρίμηνο του 2020, μετά από συρρίκνωση -14,1 % την προηγούμενη περίοδο. Η ανάκαμψη το τρίτο τρίμηνο ήταν πολύ λιγότερο δυναμική σε σχέση με τη σημαντική ανάκαμψη στη ζώνη του ευρώ, κυρίως λόγω της απότομης μείωσης της προστιθέμενης αξίας στον τομέα του τουρισμού. Η ανάπτυξη βασίστηκε στην ιδιωτική κατανάλωση, με τις εξαγωγές αγαθών να εμφανίζουν κάποια ανθεκτικότητα. Η ανεργία συνέχισε να μειώνεται, φθάνοντας το 16,2 % κατά το τρίτο τρίμηνο του 2020, γεγονός που καταδεικνύει ότι τα εφαρμοζόμενα μέτρα στήριξης είναι επιτυχή όσον αφορά την προστασία των θέσεων εργασίας. Ταυτόχρονα, η απασχόληση μειώθηκε σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, κυρίως λόγω του χαμηλότερου αριθμού προσλήψεων στον τομέα του τουρισμού. Η ανεργία των νέων μειώθηκε επίσης, αλλά παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα, ανερχόμενη σε 34,2 % το τρίτο τρίμηνο.

Μετά την αυστηροποίηση των περιοριστικών μέτρων προς τα τέλη του 2020, η οικονομική ανάκαμψη αναμένεται να παραμείνει αναιμική κατά το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους. Τα περιοριστικά μέτρα που ανακοινώθηκαν τον Νοέμβριο του 2020 παραμένουν σε ισχύ, γεγονός που έχει ως συνέπεια αυστηρούς περιορισμούς για τον τομέα των υπηρεσιών, ενώ η βιομηχανική παραγωγή συνεχίζεται με περιορισμένες διαταραχές, αν και βρίσκεται αντιμέτωπη με τη διαταραχή των αλυσίδων εφοδιασμού και τον περιορισμό της ζήτησης. Αυτά τα αναγκαία μέτρα για τη διάσωση ζωών αναμένεται να καθυστερήσουν περαιτέρω την οικονομική ανάκαμψη. Σύμφωνα με τις χειμερινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2021, οι οποίες καταρτίστηκαν πριν από την πρόσφατη αυστηροποίηση των περιοριστικών μέτρων σε περιφερειακό επίπεδο, η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ αναμένεται να ανέλθει σε 3,5 % το 2021 και σε 5 % το 2022, κυρίως ως αποτέλεσμα της

([5]) Το Συμβούλιο έχει ήδη εγκρίνει χρηματοδοτική στήριξη ύψους 90,3 δισ. EUR σε 18 κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη μπορούν ακόμη να υποβάλουν αιτήσεις για λήψη χρηματοδοτικής στήριξης στο πλαίσιο του μέσου προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE), το οποίο διαθέτει συνολική ικανότητα παρέμβασης έως και 100 δισ. EUR.

εγχώριας ζήτησης. Η προβολή βασίζεται στην παραδοχή ότι με τον εμβολιασμό θα επιτευχθεί σταδιακά η προστασία των πλέον ευάλωτων έως τα μέσα του 2021, καθιστώντας δυνατή μια διαρκή, αν και σταδιακή, χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων κατά το δεύτερο τρίμηνο. Ο εξωτερικός τομέας προβλέπεται επίσης να συμβάλει θετικά στην ανάπτυξη, αν και σε μικρότερο βαθμό από ό, τι αναμενόταν αρχικά, καθώς ο τουρισμός ενδέχεται να χρειαστεί περισσότερο χρόνο για να ανακάμψει πλήρως. Η προβολή βασίζεται στην παραδοχή ότι η δημοσιονομική πολιτική το 2021 θα συνεχίσει να στηρίζει την οικονομία με στοχευμένες παρεμβάσεις προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Η υποτονικότητα της οικονομίας αναμένεται να επηρεάσει την αύξηση των τιμών, η οποία αναμένεται να παραμείνει ελαφρώς αρνητική και το 2021, ενώ θα επακολουθήσει ανάκαμψη το 2022.

Η αβεβαιότητα ως προς τις προοπτικές παραμένει υψηλή. Οι προβολές χαρακτηρίζονται από σημαντική αβεβαιότητα που συνδέεται κυρίως με την εξέλιξη της πανδημίας και την επιτυχία της εκστρατείας εμβολιασμού. Η πρόοδος όσον αφορά την καταπολέμηση της πανδημίας, τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο, είναι επίσης καθοριστικής σημασίας για την ανάκαμψη της τουριστικής βιομηχανίας. Η αβεβαιότητα αφορά επίσης την ταχύτητα της ανάκαμψης του ιδιωτικού τομέα μετά τη λήξη των μέτρων στήριξης, τα οποία θα πρέπει να σχεδιαστούν προσεκτικά ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα κατακρήμνισης, τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν τις επιχειρήσεις σε δυσχερείς καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των πτωχεύσεων. Οι αδυναμίες στη διάρθρωση του ισολογισμού του ελληνικού εταιρικού τομέα επιτείνουν τους κινδύνους δυσμενέστερων εξελίξεων για την ανάκαμψη. Οι γεωπολιτικές εντάσεις στην περιοχή και η παρατεταμένη μεταναστευτική κρίση προσθέτουν περαιτέρω αβεβαιότητα στις μακροοικονομικές προοπτικές. Όσον αφορά τις θετικές εξελίξεις, οι προβλέψεις της Επιτροπής δεν ενσωματώνουν τον οικονομικό αντίκτυπο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για την Ελλάδα, η εφαρμογή του οποίου αναμένεται να δώσει σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη.

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Η δημοσιονομική πολιτική θα παραμείνει διευκολυντική το 2021, καθώς οι αρχές διατηρούν στοχευμένη στήριξη προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις που πλήττονται από την κρίση. Ως απάντηση στη δυσμενή εξέλιξη της πανδημίας, η κυβέρνηση αποφάσισε να καταστήσει αυστηρότερα τα περιοριστικά μέτρα στις αρχές Νοεμβρίου του 2020 και, πιο πρόσφατα, να κλείσει τα σχολεία και τις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου και να επιβάλει περιορισμούς στην κινητικότητα των ατόμων σε ορισμένες περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένης της Αθήνας, ενώ ανακοίνωσε την παράταση προγενέστερων φορολογικών μέτρων. Το συνολικό κονδύλιο των «επιστρεπτέων προκαταβολών» (δημόσια στήριξη σε επιχειρήσεις που έχουν πληγεί από την πανδημία, η οποία διατίθεται υπό μορφή δανείων με συνιστώσα επιδότησης υπό όρους) έχει αυξηθεί, το τακτικό επίδομα ανεργίας και το επίδομα υπέρ των μακροχρόνια ανέργων έχει παραταθεί και η προσωρινή οικονομική στήριξη σε υπό αναστολή μισθωτούς έχει παραταθεί. Καθώς η διάρκεια των περιοριστικών μέτρων αποδείχθηκε μεγαλύτερη από ό, τι είχε αρχικά προγραμματιστεί, η κυβέρνηση ανακοίνωσε επίσης σειρά νέων μέτρων για τη στήριξη τόσο των νοικοκυριών όσο και των πληττόμενων επιχειρήσεων. Σε αυτά περιλαμβάνονται ένα νέο καθεστώς εγγυήσεων και ένα νέο πρόγραμμα επιδότησης δανείων, τα οποία είναι σχεδιασμένα για να βοηθήσουν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων/μικροεπιχειρήσεων. Επιπλέον, οι πληττόμενες επιχειρήσεις θα είναι επιλέξιμες για αντιστάθμιση των πάγιων δαπανών τους με τη μορφή πίστωσης φόρου και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Η απάντηση της Ελλάδας σε επίπεδο μέτρων πολιτικής ήταν ταχεία από την εκδήλωση της έξαρσης του κορονοϊού και, με τα προαναφερθέντα μέτρα, το

συνολικό της μέγεθος αναμένεται να φθάσει περίπου το 9,4 % του ΑΕΠ το 2020 και το 6,5 % του ΑΕΠ το 2021. Συνολικά, σύμφωνα με τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2020, το μέγεθος των μέτρων στήριξης (ως ποσοστό του ΑΕΠ) που θέσπισε η ελληνική κυβέρνηση για την άμβλυνση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της έξαρσης του κορονοϊού είναι ελαφρώς υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο προϋπολογισμός του 2021, ο οποίος ψηφίστηκε στις αρχές Δεκεμβρίου του 2020, προβλέπει ότι το έλλειμμα που παρακολουθείται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας θα ανέλθει στο 3,9 % του ΑΕΠ το 2021. Σε σύγκριση με την πρόβλεψη για έλλειμμα ύψους 3,4 % του ΑΕΠ στις φθινοπωρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2020 ([6]). Θα εκπονηθεί πλήρης επικαιροποίηση των δημοσιονομικών προβλέψεων την άνοιξη στο πλαίσιο της αξιολόγησης του προγράμματος σταθερότητας του 2021. Υπενθυμίζεται ότι η γενική ρήτρα διαφυγής θα παραμείνει ενεργή το 2021. Η ρήτρα αυτή επιτρέπει την προσωρινή απόκλιση από τις δημοσιονομικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιονομικών στόχων της Ελλάδας που παρακολουθούνται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, εφόσον δεν τίθεται σε κίνδυνο η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μεσοπρόθεσμα. Το Συμβούλιο συνέστησε ([7]) στην Ελλάδα να επιδιώξει, όταν το επιτρέψουν οι οικονομικές συνθήκες, την εφαρμογή δημοσιονομικών πολιτικών που αποσκοπούν στην επίτευξη συνετών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών θέσεων και να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα του χρέους, με παράλληλη ενίσχυση των επενδύσεων. Ο προϋπολογισμός του 2021 προβλέπει ότι το χρέος της γενικής κυβέρνησης θα ανέλθει στο 209 % το 2020 και στη συνέχεια θα μειωθεί σε περίπου 200 % το 2021, γεγονός που είναι σε γενικές γραμμές σύμφωνο με τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Επιτροπής.

Οι δημοσιονομικές προβολές υπόκεινται σε σημαντικούς κινδύνους. Εξακολουθεί να επικρατεί μεγάλη αβεβαιότητα σχετικά με την εξέλιξη της πανδημίας, γεγονός που μεταφράζεται σε σημαντικούς δημοσιονομικούς κινδύνους, καθώς η περαιτέρω παράταση των περιοριστικών μέτρων και της σχετικής δημοσιονομικής στήριξης, η οποία θα πρέπει να είναι στοχευμένη και προσωρινή, θα μπορούσε να οδηγήσει σε περαιτέρω αύξηση του δημοσιονομικού κόστους. Η πιθανότητα χρησιμοποίησης των κρατικών εγγυήσεων θα αυξάνεται όσο διαρκεί η κρίση. Πέραν της πανδημίας, οι αποφάσεις για τις αναδρομικές συντάξεις και οι δικαστικές υποθέσεις κατά της Εταιρείας Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ) εξακολουθούν να ενέχουν δημοσιονομικούς κινδύνους. Θετικό είναι, πάντως, το γεγονός ότι η Ελλάδα αναμένεται να ωφεληθεί ιδιαίτερα από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μέσω χρηματοδοτικής στήριξης μεγάλης κλίμακας για μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που δίνουν ώθηση στην ανάπτυξη, με την οποία αναμένεται να εξασφαλιστεί ουσιαστική στήριξη της οικονομίας και να τονωθεί η δυνητική ανάπτυξη. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να διευκολυνθεί η επίτευξη συνετών δημοσιονομικών θέσεων.

([6]) Στις φθινοπωρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2020 δεν είχαν ληφθεί υπόψη ούτε οι οικονομικές επιπτώσεις της δεύτερης αυστηροποίησης των περιοριστικών μέτρων περιορισμού που άρχισε τον Νοέμβριο του 2020, ούτε η παράταση των φορολογικών μέτρων ως απάντηση στο δεύτερο κύμα ή στις οικονομικές επιπτώσεις ούτε, πιο πρόσφατα, το κλείσιμο σχολείων και επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου και τους περιορισμούς στην κινητικότητα των ατόμων σε ορισμένες περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένης της Αθήνας. Ταυτόχρονα, ενώ ο προϋπολογισμός περιλαμβάνει τις προβλεπόμενες μακροοικονομικές επιπτώσεις των επενδύσεων στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η Επιτροπή θα αξιολογήσει τις επιπτώσεις αυτές μόνο κατά τους προσεχείς μήνες, όταν τα σχέδια θα παρουσιαστούν με επαρκείς λεπτομέρειες.

([7]) Σύσταση του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2020, σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Ελλάδας για το 2020 και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας της Ελλάδας για το 2020, ΕΕ C 282 της 26.8.2020, σ. 46.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Οι όροι χρηματοδότησης παραμένουν ευνοϊκοί και η κυβέρνηση εξακολουθεί να διατηρεί μεγάλο ταμειακό απόθεμα ασφαλείας. Τα διαφορικά επιτόκια των κρατικών ομολόγων μειώθηκαν περαιτέρω και κυμάνθηκαν γύρω στις 70 μονάδες βάσης για τα 5ετούς διάρκειας από τα μέσα Νοεμβρίου 2020. Η μεταβλητότητά τους ήταν κι αυτή υποτονική. Οι ευνοϊκοί όροι χρηματοδότησης υποστηρίζονται, επίσης, από τη διευκολυντική στάση της νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, συμπεριλαμβανομένου του έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας. Η εξόφληση του μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου χρέους και οι πληρωμές τόκων θα κυμανθούν σε μέτρια επίπεδα το 2021 και θα ανέλθουν σε περίπου 10 δισ. EUR. Η Ελλάδα σχεδιάζει να συγκεντρώσει 8-12 δισ. EUR μέσω νέων εκδόσεων ομολόγων, ποσό συγκρίσιμο με το αντίστοιχο του 2020. Τα ταμειακά διαθέσιμα της γενικής κυβέρνησης ανέρχονταν σε περίπου 31 δισ. EUR στο τέλος του 2020, ποσό που θα επαρκούσε για την κάλυψη της εξόφλησης του μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου χρέους και των πληρωμών τόκων της γενικής κυβέρνησης για τα επόμενα δύο έτη([8]). Από την αρχή του έτους, η Ελληνική Δημοκρατία άντλησε 3,5 δισ. EUR μέσω της έκδοσης 10ετούς κρατικού ομολόγου τον Ιανουάριο του 2021. Η επιτευχθείσα απόδοση ήταν 0,81 %, που αποτελεί ιστορικά χαμηλό επίπεδο για αυτή τη ληκτότητα. 2 δισ. EUR επιπλέον συγκεντρώθηκαν μέσω ιδιωτικών τοποθετήσεων. Οι αρχές σκοπεύουν να προβούν σε μερική αποπληρωμή των δανείων από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, μια ευπρόσδεκτη εξέλιξη που συμβάλλει στη μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου και στέλνει το σωστό μήνυμα στις αγορές.

Στο Debt Sustainability Monitor του 2020 παρουσιάστηκε ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους για όλα τα κράτη μέλη με βάση τις φθινοπωρινές προβλέψεις του 2020 ([9]). Το βασικό σενάριο της εν λόγω ανάλυσης είναι πανομοιότυπο με το σενάριο που δημοσιεύτηκε στην 8η έκθεση ενισχυμένης εποπτείας. Στην επόμενη έκθεση ενισχυμένης εποπτείας θα παρουσιαστεί επικαιροποιημένη ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η κερδοφορία των τραπεζών είναι πιθανό να συνεχίσει να υφίσταται πιέσεις, καθώς οι ευνοϊκές συνθήκες ρευστότητας και τα σημαντικά μη επαναλαμβανόμενα έσοδα από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών αντιστάθμισαν μόνο εν μέρει τις αυξημένες ανάγκες προβλέψεων. Οι τράπεζες διατηρούν άφθονα ταμειακά αποθέματα ασφαλείας και το κόστος χρηματοδότησης παραμένει χαμηλό λόγω της σταθερής ανοδικής τάσης των καταθέσεων σε συνδυασμό με τις διευκολυντικές συνθήκες νομισματικής πολιτικής. Επιπλέον, έχουν αποκομίσει έκτακτα κέρδη συναλλαγών από το χαρτοφυλάκιο κρατικών ομολόγων τους. Ωστόσο, η εμπροσθοβαρής δημιουργία προβλέψεων για να ληφθούν υπόψη οι αναμενόμενες επιπτώσεις της πανδημίας, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, είχαν ως αποτέλεσμα να καταγραφεί ζημία μετά την αφαίρεση των φόρων για το τραπεζικό σύστημα συνολικά κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2020. Οι προοπτικές κερδοφορίας θα παραμείνουν προβληματικές και, ως εκ τούτου, θα περιορίσουν την ικανότητα δημιουργίας εσωτερικού κεφαλαίου. Οι τιτλοποιήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων θα έχουν θετικό αντίκτυπο στο

([8]) Το υπόλοιπο του λογαριασμού ταμειακού αποθέματος ασφαλείας παρέμεινε στα 15,7 δισ. EUR. Ο λογαριασμός ταμειακού αποθέματος ασφαλείας δημιουργήθηκε, μεταξύ άλλων, μέσω εκταμιεύσεων στο πλαίσιο του προγράμματος του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και προορίζεται για την εξυπηρέτηση του χρέους. Η Ελλάδα μπορεί να χρησιμοποιεί το ποσό αυτό και για άλλους σκοπούς, κατόπιν έγκρισης των διοικητικών οργάνων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας.

([9]) Debt Sustainability Monitor, European Economy Institutional Paper, αριθ. 143, Φεβρουάριος 2021.

κόστος κινδύνου των τραπεζών και θα απελευθερώσουν χώρο στους ισολογισμούς των τραπεζών για νέες δανειοδοτήσεις, αλλά συνεπάγονται επίσης αρχική εφάπαξ κεφαλαιακή ζημία και επαναλαμβανόμενη ζημία επί των καθαρών εσόδων από τόκους. Ταυτόχρονα, η λήξη της αναστολής πληρωμών μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω απομειώσεις λόγω της επιδείνωσης της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού.

Το απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων εξακολούθησε να μειώνεται, κυρίως χάρη στο πρόγραμμα «Ηρακλής» και στον προσωρινό αντίκτυπο της αναστολής πληρωμών. Στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2020 τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανέρχονταν σε 58,7 δισ. EUR, ήτοι ήταν μειωμένα κατά 9,8 δισ. EUR σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2019, αλλά μόνο κατά 1 δισ. EUR σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Ως εκ τούτου, το ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων μειώθηκε σε 35,8 %, αλλά εξακολουθεί να είναι το υψηλότερο στη ζώνη του ευρώ. Η συνεχής βελτίωση το 2020, παρά την πανδημία και την επακόλουθη μείωση του αριθμού των δανείων που είχαν καταστεί εξυπηρετούμενα, οφείλεται κυρίως στις πωλήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων ύψους 6,8 δισ. EUR και στην περιορισμένη εισροή νέων επισφαλών δανείων (μείωση κατά 58 % σε ετήσια βάση στο διάστημα των εννέα μηνών) χάρη στην ισχύουσα αναστολή πληρωμών. Τα υπό αναστολή δάνεια ανέρχονταν σε 20,8 δισ. EUR τον Νοέμβριο του 2020, δηλ. πάνω από το 12 % του χαρτοφυλακίου δανείων, και ήταν περίπου ισομερώς κατανεμημένα μεταξύ επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Η απομόχλευση των μη εξυπηρετούμενων δανείων από τις τράπεζες οδήγησε επίσης σε αυξημένο ρόλο για τους μη τραπεζικούς διαχειριστές, οι οποίοι διαχειρίζονταν δάνεια ύψους 33 δισ. EUR στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2020, ποσό κατά 40 % υψηλότερο σε σύγκριση με το τέλος του 2019.

Όπως και σε άλλα κράτη μέλη, η λήξη της αναστολής ενδεχομένως θα συνοδευτεί από νέα επιδείνωση της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού στο μέλλον. Το μεγάλο ύψος των δανείων υπό αναστολή και οι χαμηλές επιδόσεις των τραπεζών στον τομέα της αναδιάταξης βιώσιμων δανείων καταδεικνύουν σημαντικό κίνδυνο για την ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού, καθώς η αναστολή πληρωμών έληξε στην πλειονότητα των περιπτώσεων στο τέλος του 2020. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε νέες απομειώσεις, σε περίπτωση που οι προβλέψεις που έχουν καταγραφεί μέχρι στιγμής δεν αποτυπώνουν πλήρως τον τελικό αντίκτυπο της πανδημίας στο χαρτοφυλάκιο δανείων. Ωστόσο, το προσωρινό πρόγραμμα επιδότησης δόσεων δανείων που δημιούργησαν οι αρχές για δανειολήπτες με δάνεια με εμπράγματες εξασφαλίσεις στην κύρια κατοικία οι οποίοι έχουν πληγεί οικονομικά από τον κορονοϊό (το πρόγραμμα «Γέφυρα») θα μετριάσει αυτόν τον κίνδυνο για το συγκεκριμένο είδος δανείων, τα οποία αντιπροσωπεύουν μεγάλο μέρος του χαρτοφυλακίου δανείων λιανικής. Οι πληρωμές επιδοτήσεων στο πλαίσιο του προγράμματος έχουν ξεκινήσει. Οι αρχές επεξεργάζονται επί του παρόντος ένα παρόμοιο πρόγραμμα για τα επιχειρηματικά δάνεια. Το πρόγραμμα θα πρέπει να σχεδιαστεί προσεκτικά και να περιλαμβάνει κατάλληλες διασφαλίσεις έναντι του ηθικού κινδύνου. Επιπλέον, οι τράπεζες θα προσπαθήσουν να σταματήσουν τη μετατροπή δανείων που επί του παρόντος βρίσκονται σε αναστολή σε κατηγορίες αυξημένου πιστωτικού κινδύνου, για τις οποίες θα απαιτούνταν υψηλότερες προβλέψεις, μέσω της προσφοράς ενδιάμεσων προϊόντων που επιτρέπουν τη σταδιακή αποκατάσταση των συνηθισμένων πληρωμών. Η ακριβής εποπτική μεταχείριση και το σχετικό κόστος κεφαλαίου των εν λόγω προϊόντων θα πρέπει να συζητηθούν με τις εποπτικές αρχές. Στο μέλλον, οι προγραμματισμένες τιτλοποιήσεις στο πλαίσιο του προγράμματος «Ηρακλής» είναι ο βασικός παράγοντας που θα συντελέσει στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Τα μέτρα στήριξης που έλαβαν οι αρχές ενίσχυσαν περαιτέρω την αύξηση των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις, διευκολύνοντας την πρόσβαση σε δάνεια και για τις μικρότερες επιχειρήσεις. Το πρόγραμμα εγγυοδοσίας επιχειρήσεων Covid-19 και το πρόγραμμα επιδότησης επιτοκίου (ΤΕΠΙΧ ΙΙ) που διαχειρίζεται η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα οδήγησαν σε εκταμιεύσεις δανείων ύψους 4,6 δισ. EUR και 2 δισ. EUR, αντίστοιχα, σε μεγάλες εταιρείες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις το 2020, τα οποία αντιπροσωπεύουν κατά προσέγγιση το 40 % των συνολικών ακαθάριστων ροών εταιρικών δανείων κατά τη διάρκεια του έτους. Σαν αποτέλεσμα, οι μέσες μηνιαίες ακαθάριστες ροές δανείων ([10]) υπερδιπλασιάστηκαν για τις μεγάλες επιχειρήσεις, ενώ αυξήθηκαν σημαντικά και για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις χρησιμοποίησαν αυτή την αύξηση των πιστώσεων κυρίως για να καλύψουν τις ανάγκες τους σε κεφάλαια κίνησης και για να δημιουργήσουν αποθέματα ρευστότητας. Όσον αφορά το κόστος της πίστωσης, παρότι τα ονομαστικά επιτόκια δανεισμού προσεγγίζουν ιστορικά χαμηλά επίπεδα για τις επιχειρήσεις, ακολουθούν ανοδική πορεία από τον Σεπτέμβριο του 2020, ιδίως για τα μικρότερα δάνεια, αντανακλώντας τον αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο. Όσον αφορά την αύξηση του δανεισμού προς τα νοικοκυριά, εξακολουθεί να κινείται σε αρνητικά επίπεδα και συνεπάγεται σταθερά υψηλότερο κόστος.

Οι αρχές επεξεργάζονται τροποποίηση του νόμου που διέπει το ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η τροποποίηση θα επιτρέψει στο Ταμείο να συμμετέχει ως ιδιώτης επενδυτής σε μελλοντικές αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών των οποίων είναι μέτοχος.

([10]) Δάνεια καθορισμένης διάρκειας. Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.